

El melic d'Adam

Contra l'oblit deliberat: arxius i literatura de la memòria

A l'arxipèlag de Svalbard (Noruega) s'ha construït un magatzem preparat per resistir un holocaust. En el seu interior cuirassat hi ha milions de llavors, conservades a 18 graus sota zero. En cas de destrucció massiva del planeta, aquest magatzem seria el nou punt de partida per a una civilització subsistent. Cal imaginar els arxius i la literatura com a llavors de la memòria i, per tant, com a principis de tota possibilitat de subsistència civilitzant. Els arxius i la literatura de la memòria sempre apunten a un intent de salvaguarda, de restauració, de veritat original. Busquem, és clar, el melic d'Adam.

MARI TEFRE / SVALBARD GLOBAL SEED VAULT

>> Svalbard (Noruega).

LLUÍS MUNTADA > TEXT

L'oblit és un corc. L'any 2008 es va fer públic un informe que assenyalava que molts estudiants alemanys, de la *culta* i *modèlica* Alemanya, creien que la República Democràtica Alemanya no havia estat una dictadura. La història prodiga aquesta mena de sarcasmes. Weimar, la petita ciutat de Goethe, epítom del coneixement, era molt a prop de Büchenwald, un dels camps de concentració més grans de tot el territori alemany. L'exuberant Viena

de principis del xx –la Viena d'Ernst Mach, d'Arnold Schönberg, de Freud, de Zweig, de Wittgenstein...– era també la Viena on es covaven els ous de la serp, on el jove pintor d'aquarel·les mediocres ben aviat deixaria aquella afició inofensiva per bolcar-se de ple en l'ètica de la destrucció.

Són colpidores, aquestes fotografies de banyistes de la costa napolitana, que, al costat dels cadàvers botits de dues nenes gitanes ofegades perquè no sabien nedar, continuen parant el sol amb placidesa, com si res. Són incontestables, les imatges de banyistes a les Canàries untant-se el cos amb protecció solar mentre al seu costat desfila una legió esgotada d'immigrants africans que acaben d'arribar a la costa a bord d'una pastera miserable. Avui, Cap d'Agde, com si la sorra hagués sepultat la sorra, només és conegut per ser un important centre de turisme sexual, especialitzat en la modalitat *swinger*. Les platges d'Argelers ja han devorat el camp de concentració en què milers

>> Platja d'Argelers.

MICHEL 1972

Les platges d'Argelers ja han devorat el camp de concentració en què milers de republicans catalans i espanyols van trobar un destí

La Biblioteca de Babel

Haber²

By This art you may contem Plate The varia-
tion of The 23 letters ...
The Anatomy of Melancholy, part. 2, sect. II
man. IV.

El universo (que otros llaman la Biblioteca) se compone de un número indefinido, y tal vez infinito, de galerías hexagonales, $\left\{ \begin{array}{l} \text{con variadas} \\ \text{con diversas} \\ \text{con vastos} \end{array} \right.$

pozas de ventilación en el medio, cercados por barandas bajísimas. Desde cualquier hexágono, se ven los pisos inferiores y superiores: interminablemente. La distribución de las galerías es invariable: veinticinco anaquelos, a cinco largos anaquelos por lado, cubren todos los lados menos uno su altura, que es la de los pisos, excede apenas la de un bibliotecario normal. La cámara libre da a un angosto zaguán, que desemboca en otra galería, idéntica a la primera y a todas. A izquierda y a derecha del zaguán hay dos gabinetes minúsculos. Uno hermite dormir de hie otro satisfacer las necesidades...

de republicans catalans i espanyols van trobar un destí, perquè la mort i l'atrocitat són un destí. El camp de concentració de Mauthausen avui presenta la factura d'un parc temàtic: materialitza el triomf de la història com a part museística de la història. Tots aquests exemples són rèpliques de la caiguda incessant dels ideals de la Il·lustració i la modernitat: les cultures més exuberants i fortes, sota la mercadotècnia i les formes oficials de la Memòria, cultiven l'oblit.

La literatura com a forma activa de la memòria i com a complement de l'arxivística

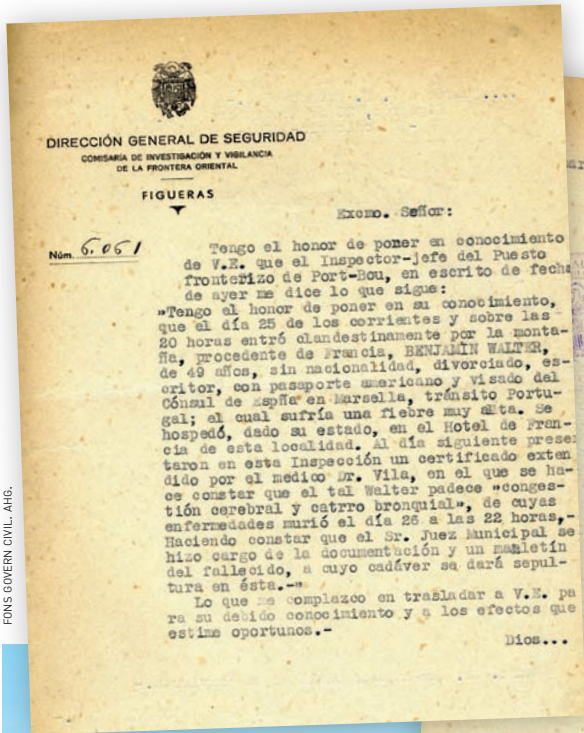
L'arxivística, la conservació d'uns materials que han de constituir tota possibilitat de memòria, és una de les tasques més cíviques i primordials de totes les que puguin instituir-se. Els arxius contenen dades matèriques: fotografies, pergamins, il·lustracions, objectes, escrits, correspondències... En aquest sentit hi ha una part

de la literatura que alena l'arxivística, vivificant-la i rubricant-la amb l'esperit de la imaginació real.

«La literatura no és res més que un esforç contra l'oblit», escriu Josep Pla al prefaci de *Retrats de passaport*. Sense por de l'oblit, potser ni tan sols existiria literatura. Al conte *La muralla y los libros*, Jorge Luis Borges relata l'empresa de l'emperador Shih Huang Ti, que al mateix temps que ordena l'edificació de la muralla que havia de tancar el vast país de la Xina, també decreta la destrucció de tots els llibres anteriors a ell. Abolir el passat, la memòria del passat, és el propòsit de molts tirans. Jung Chang, a l'inestimable llibre *Cignes salvatges*, exposa com, a través de la Revolució Cultural, el dictador comunista Mao Zedong va atiar les turbes perquè destruïssin tots els vestigis del passat. I, així, hordes d'estudiants universitaris abandonaven les classes i, excitades, sortien al carrer per destruir ràfecs de teulades, escultures, pintures, escriptures miniades, museus, lli-

>> *Manuscrit original de La biblioteca de Babel, de Jorge Luis Borges.*

El camp de concentració de Mauthausen avui presenta la factura d'un parc temàtic: materialitza el triomf de la història com a part museística

>> Comunicat de la mort de Walter Benjamin, ocorreguda a Portbou el 26 de setembre de 1940, al governador civil de Girona.

bres i qualsevol objecte antic, sospitós de remiscència i, per tant, culpable de memòria, és a dir, d'involució.

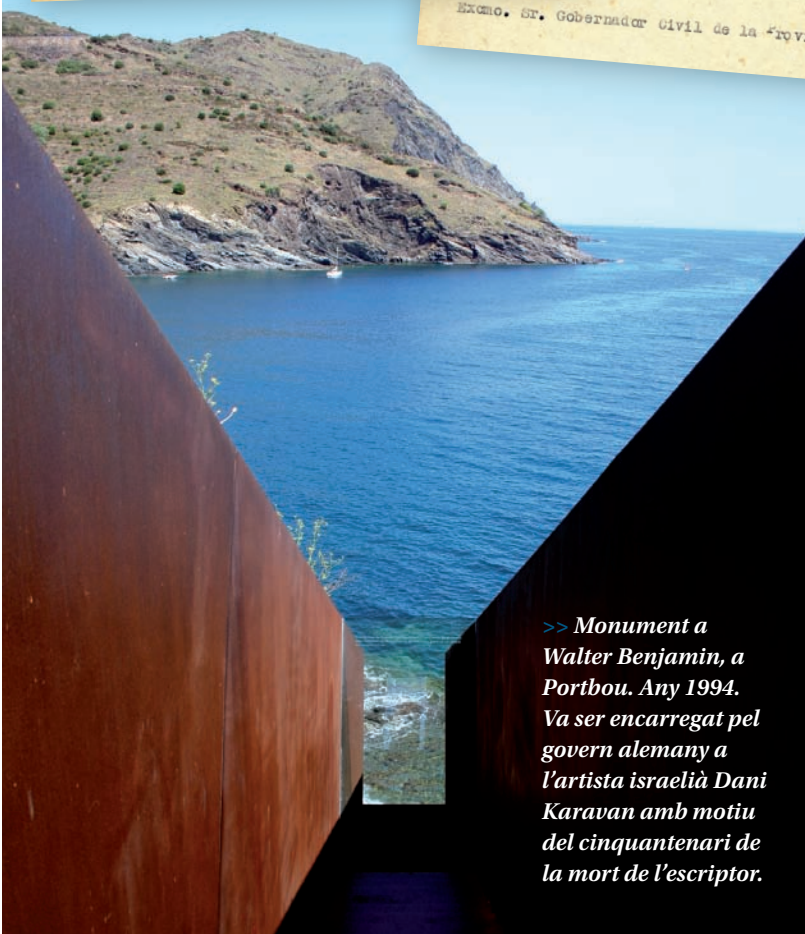
Esbossar un mapa literari amb relació a la lluita contra l'oblit significaria caure en oblits imperdonables. Per això només esmentaré un sol text més, un text colpidor de Maurice Blanchot en què s'exalta un arxiu que es fon amb els magmes de la literatura, de la terra i de la memòria. Blanchot parla dels paperets que es van trobar a prop de les cambres de gas dels camps de concentració nazis. Eren paperets que alguns presoners havien enterrat amb l'esperança que, en el futur, algú descobrís aquells mis-

satges i la humanitat sencera pogués intuir què havia succeït a dins dels camps de concentració. En molts d'aquells missatges es podia llegir: «Mai no ho sabreu», o «Mai no ho descobrireu». D'aquesta manera el llenguatge es constituïa en jutge i reu en el mateix judici. És a dir, el llenguatge servia per apuntar una experiència del *mal radical* tot remarcant els límits d'expressió d'aquesta experiència.

Tanmateix, enmig d'aquella necessitat de nombrar l'indicible, s'hi podia trobar un missatge d'esperança, un missatge que deia: «No oblideu!».

I no oblidarem. No oblidarem aquells navegants de l'*Odissea* que van oblidar qui eren, el nom de la seva pàtria i el seu mateix retorn a casa. No oblidarem que la cultura també genera els seus propis mecanismes d'anul·lació, d'autoanul·lació. No oblidarem que els arxius i la literatura són instruments de la consciència, els únics recursos contra l'amnèsia, l'oblit deliberat i el no-res.

Lluís Muntada Vendrell és escriptor i doctor per la Universitat de Girona.

>> Monument a Walter Benjamin, a Portbou. Any 1994. Va ser encarregat pel govern alemany a l'artista israelià Dani Karavan amb motiu del cinquantenari de la mort de l'escriptor.

Blanchot parla dels paperets que es van trobar a prop de les cambres de gas dels camps de concentració nazis